je? Najbrž je to osrednje vprašanje, ki bi ga bilo potrebno obdelati z najrazličnejših strani in pri tem upoštevati najrazličnejše hipoteze. Svojo hipotezo že vnaprej označujem le za eno od mogočih, za takšno, ki potrebuje dopolnila v drugih, z njo neskladnih in vendar z njo koeksistirajočih. Rad bi, da bi bila provokativna, spodbudna. Resnična ne more biti nobena teorija kot taka, čeprav je teorija najbrž več kot pripomoček; je tudi smer, tir, obzorje, umetni svet, v katerega sami sebe postavljamo, da bi se ognili grozi neposrednosti in kaosa. Teorija postane dogmatična ječa, če se sproti ne preverja in ne preustvarja v odprtem procesu dialogiziranja, polemiziranja in sooplajanja teorij-hipotez; nasproti zaprtemu modelu črne skrinjice stavim na model neomejenega, brezkrajnega prehoda. Prehajanje med sistemi, resnicami, teorijami je komunikacija, ki je mogoča tudi zunaj zaprte grupe. A celo to trditev, ki mi je blizu, je potrebno postaviti kot vprašljivo, kot ponujajočo se v nezaključen pogovor. Naj bi torej o naravi *nove revije* govorili kot o tehniki in prostoru pogovarjanja? (To je temelj, na katerem je šele mogoče dogovarjanje, sporazumevanje in vrsta potrebnih skupnih akcij. Brez takšnega predhodnega osnovnega pogovarjanja o bistvenem je dogovarjanje le seštevanje mnenj in manipulativno slepilo.)

10. Odgovori na ta vprašanja naj bi postali osrednja tema *nove revije:* tisto, kar jo razločuje od drugih revij in opravičuje njen nastanek.

Prihodnjič naprej

Ivan Urbančič
Nekaj skic za začetek Nove revije

1. Poskušam najti tiste splošnejše in globlje sestavine slovenske kulture, ki zdaj in že dolgo soodločajo njeno živo dogajanje in ji dajejo tak ali drugačen smisel. Spodbuda za ta premislek je ustanovitev Nove revije in s tem potreba, da si kot sopodpisnik zahteve za ustanovitev Nove revije pojasnim njene zgodovinsko nepoljubne možnosti in s tem seveda tudi okvirne možnosti, ki jih kot njen sodelavec imam znotraj slovenskega kulturnega prostora. Razumljivo je, da s tem premislekom ne nameravam izčrpati vseh možnosti izhodišč kulturne ustvarjalnosti, niti nočem komu ali tudi Novi reviji kot celoti predpisovati edinozveličavnih pogledov in ciljev. Zanima me, kaj bi lahko bilo tisto, za kar naj bi se, ne le v okviru Nove revije, zavzemal in čemur bi s svojim delom služil, če smem uporabiti to, danes dokaj nepriljubljeno besedo. Domnevati je namreč mogoče, da ni vsako intelektualno delo, naj bo sámo po sebi še tako visoko in globoko, že s samimi tem enako pomembno za slovensko kulturo prav v njeni slovenskosti. Navsezadnje pa danes niti to ni več povsem jasno, ali je sploh smiselno zavzemati se za slovenstvo, ko imajo mnogi občutek, da jih prav to že omejuje. Tak občutek dopušča enačbo: narodnost je omejenost. Da zadeva ta označba najprej narodni jezik in narodno kulturo, ni treba sedaj posebej dokazovati, čeprav nista jasna niti izvir niti vsebina te enačbe.

Pobudo za ustanovitev nove kulturne revije lahko podpišeš kratko malo že zato, ker meniš, da je dobro, če se razširijo možnosti objavljanja kulturnih vsebin pri nas. Vendar s takim podpisom obenem tudi javno izpričaš svoje načelno soglasje s podano utemeljitvijo in programsko usmeritvijo nove revije. Tehtnejše pa je, da v možnosti, in to pomeni vnaprej, poskusiš najti svoje določnejše intelektualno mesto v reviji in s tem tudi znotraj slovenske kulture v našem času. Šele to te naredi za pravega in ne zgolj naključnega sodelavca; seveda ne le sodelavca revije, temveč tudi vse slovenske kulture. Bolj ali manj naključen sodelavec si, če kratko malo prinašaš te ali one svoje intelektualne proizvode v objavo, ne da bi se ta tvoj prispevek zbiral okrog kakega nepoljubnega jedra.

2. *O jeziku*

Prafaktični etnični element slovenstva je gotovo slovenski jezik. Je element bistvene meje Slovencev kot naroda in obenem element vsega našega kulturnega izročila. V sebi hrani, kljub vsej svoji moderni razvitosti, naše predzgodovinsko izročilo in je najstarejše in obenem najbolj živo dejstvo slovenstva, ki *nosi* vsako kulturno-duhovno ustvarjalnost, kolikor se ta sme imenovati slovenska.

Vendar, v čem je *faktičnost* jezika? Na to vprašanje odgovor nikakor ni lahek. Danes se jezik navadno jemlje kot komunikacijsko sredstvo in s tem kot sredstvo menjave v najširšem smislu. Epohno moderni odločilni ton daje tej menjavi trg. Glede na tako menjalno sredstvo se krilatica: meje mojega jezika so meje mojega sveta, kaže kot formula tržno-menjalne avtarkije nekega sklenjenega nacionalnega ekonomskega sistema, in kot tak se kaže jezik kot ovirajoča meja univerzalni menjavi. Vprašanje je, kako je jezik sploh lahko dobil značaj takega *sredstva* — bodi produkcijskega ali komunikacijsko-menjalnega.

Po marksistični teoriji naroda (pa tudi po mnogih drugih) je jezik kot element etnične strukture prikazan kot ena izmed konstitutivnih sestavin tiste zgodovinske sinteze ali zedinjenja ljudi, ki se imenuje narod. Narod je namreč po marksistični teoriji specifična zgodovinska sinteza etnične strukture in družbenoekonomske strukture. Ekonomska struktura je pri tem razumljena iz enotnosti proizvodnje in menjave ali trga v njeni epohno moderni obliki. V svoji študiji o vprašanju naroda danes* sem razvil tezo, da ima jezik kot faktični etnični element samo v sintezi s to družbenoekonomsko strukturo, tj., v enkratnem sklopu moderne proizvodnje in menjave, sredstveni značaj. Faktični etnični jezik dobi in ima sredstveni značaj, tj., značaj proizvajalnega in menjalnega sredstva, le v družbenoekonomski strukturi, tj., za proizvodnjo in *to* (tržno!) menjavo v okvirih nacije kot sinteze etničnega in ekonomskega (proizvodnje-menjave). In le kot tak ta faktični jezik fungira kot komunikacijsko sredstvo ali sredstvo komunikacije v moderni teoriji komunikacije in informacije. To se pravi, da je faktični etnični jezik znotraj naroda kot zgodovinske sinteze etnične strukture in ekonomske strukture podvržen družbenoekonomski strukturi, tj., proizvodnji in menjavi v njunem epohnem modernem smislu, in ga sedaj docela obvladuje ta najširše razumljena ekonomska struktura, vtem ko si ga naredi oziroma prisvoji za svoje lastno *sredstvo.* Iz tega se nakazuje, da komunikacijske in informacijske teorije jezika kot sredstva in z njimi v njihovem sklopu tudi semiotične in semantične teorije jezika nikakor niso niti narodno- niti družbeno-zgodovinsko nevtralne, ampak jih v celoti omogoča prav ta ekonomska struktura, ki v svoji moderni dejanski razvitosti vključuje *vse* posebne empirične in logičnomatematične znanosti, kakor tudi vse tehnično tehnološke stroke, vključno s »praktično politiko« in z ortodoksnim marksizmom. Njim vsem in tudi njihovi filozofski »metateoriji«, naj bo ta tudi marksistična, je jezik sredstvo. In ker je faktično etnični jezik vedno omejen, je za univerzalne in brezmejne vsebine moderne ekonomske strukture, tj., najširše razumljene proizvodnje in menjave, omejujoča ovira, ki jo morajo po lastnem bistvu premagovati in so tako ob vsej skrbi za »narodni jezik« sovražne do vsakega faktičnega etničnega jezika.

Družbeno*ekonomska* struktura je v svoji moderni razvitosti, ki vključuje tudi vse moderne empirične znanosti, tehnično-tehnološke in organizacijsko-planerske stroke, sama v sebi docela neomejena, brezmejna. Faktični narodni (etnični) jeziki kot njena sredstva pa so po svoji faktičnosti vedno omejeni in so tako ovira brezmejni, univerzalni veljavi družbenoekonomske strukture. Prisvojitev ali okupacija jezika po družbenoekonomski strukturi pomeni postavitev jezika kot proizvodno-menjalnega in s tem kot informacijsko-komunikacijskega sredstva. Marksizem s svojo teorijo jezika kot sredstva je emfatična ideologija sprostitve družbenoekonomske strukture ali proizvodnje-menjave in v nji dejavne univerzalne žive proizvajalne sile od vseh uklepajočih mej in ovir.

Ampak ali je sredstvenost jezika tudi že njegova izvirna faktičnost? Nasprotno, faktičnost jezika je s tem potisnjena v popolno nevidnost. Faktičnost jezika je v njegovi etničnosti in kot taka sokonstituira etnično strukturo. Faktičnost in etničnost jezika sta tisto, kar docela presega njegovo proizvodno-menjalno sredstvenost in kar se nikoli ne more izčrpati v tej sredstvenosti. To obenem pomeni, da faktičnost in etničnost jezika nikoli nista zvedljivi na predmet katere koli filološke ali lingvistične znanosti in tudi ne na predmet sodobne informacijske ali komunikacijske znanosti. Vse te teorije jezika od sociolingvistike, psiholingvistike, fonologije, morfologije, besedotvorja, sintakse ipd., potem semiotike ali semiologije, semantike itn., do znanosti o literaturi so v svoji sodobni obliki, ki jo danes dajeta moderna informacijska teorija in teorija komunikacije kot poglavitni sestavini kibernetike, potegnjene v vrtinec najširše razumljene ekonomske strukture, tj. v sodobni vrtinec brezmejne univerzalne proizvodnje-menjave. *Predpostavka,* da te znanosti s svojim predmetenjem jezika (vedno pri tem že implicite postavljenega kot sredstvo in znakovni sistem) nosijo vso »relevantno« vrednost o jeziku, ni znanstvena, ampak ideološka postavka nereflektirane in ne docela samoovedene ideologije proizvodnje-menjave. *Zaupanje* tem znanostim, da povedo o jeziku vse, kar nam je o njem mogoče vedeti, je element zaslepljujoče ideologije in apologije brezmejnosti družbenoekonomske strukture, tj., brezmejnosti znanstvenotehnične proizvodnje in menjave. Ne zoper same znanosti, temveč zoper take predpostavke in zoper tako zaupanje, torej zoper to ideologijo je treba ugovarjati.

Jezik v svoji faktičnosti in etničnosti, tj., kot govorica naroda, ostaja kljub vsemu tako mnogoteremu znanstvenemu opredmetenju jezika kot sredstva, in je prav zato nekaj skrivnostnega in nedoumljivega. In kolikor bolj napredujejo te znanosti, kolikor bolj se uveljavlja brezmejna ekonomska struktura — univerzalna proizvodnja-menjava — kolikor bolj se udejanja univerzalno filozofski svet znanosti, toliko bolj se poglablja nedoumljivost faktičnega etničnega jezika. Očitno postaja, da te znanosti ne dajejo nobene bistvene vednosti o faktičnosti in etničnosti jezika, ker so v našem času pravzaprav zapustile polje človeško bistvenih vrednosti.

Jezik kot sredstvo zadeva človeka nekako le vnanje. Reducira ga na nefaktično bitje univerzalne proizvodnje-menjave. Reducira in zavrže torej prav človekovo hronotopično faktičnost, ki je v njegovi etničnosti. To se pravi, da je postavitev jezika kot proizvajalnega-menjalnega sredstva tesno povezana z redukcijo faktičnega etničnega človeškega bitja in s tem z obrezmejitvijo človeka na univerzalno bitje brez identitete, ki jo daje človeku ravno njegova meja faktičnosti in etničnosti. Tako reducirano, svoje meje in z njo identitete oropano bitje, se kaže kot identitete pogrešajoči individuum univerzalne žive proizvajalne sile in kot brezmejni menjavi izročeno, vsako domovino in udomljenost pogrešajoče bitje. Obenem pa se iz rečenega na drugi in manj očitni strani nakazuje, da spada jezik po svoji faktičnosti in etničnosti v najlastnejši ustrojni sestav faktičnega človeškega bitja in mu v njem samem daje bistveno mejo in s tem tudi lastno identiteto, ki ji bistveno pripada domovina kot kraj — topos — *bivanja.* In prav tu, v tem etničnem, hronotopičnem ustroju človeškega bitja, kamor spada jezik po svoji faktičnosti in etničnosti, biva tisto, kar nikakor ni in ne more postati predmet katere koli znanosti o jeziku v prej naznačenem smislu in po čemer faktični jezik tudi nikoli ni najprej sredstvo. Po tej svoji človeški bistvenosti jezik ni in nikoli ne more biti izčrpan kot sredstvo in kot predmet znanosti in se zato danes izmika v nedoumnosti. In ta človeška bistvenost jezika se nam kaže v njegovi faktičnosti in etničnosti, nikoli pa v njegovi sredstvenosti. V tej sredstvenosti je jezik predmet znanosti: kot sistem označevalcev »pomena« in označevanja, informacije in sporočanja oziroma komunikacije, ali s preciznejšo, vse takšno zajemajočo oznako: je sredstvo univerzalne proizvodnje in menjave, plen oblasti družbenoekonomske strukture.

* Glej: Uvod v vprašanje naroda, Obzorja Maribor 1982.

Zato jezik ni tak plen le kot *predmet* znanosti, ki ga le-te kot pripadne sklopu proizvodnje-menjave svojim posebnim vidikom primerno *predmetijo,* tj., »znanstveno preiskujejo«. Faktični etnični jezik je danes plen pustošenja tudi in predvsem kot delovno *sredstvo* ali *medij* vseh znanosti: naravoslovnih prav tako kot humanističnih, družbenih ali duhovnih; nomotetičnih prav tako kot idiograskih, matematičnih prav tako kot deskriptivnih, in seveda tudi kot medij tehnično-tehnoloških in organizacijsko-planerskih strok. Še več: faktični etnični jezik je danes vsepovsod plen pustošenja tudi kot medij ponavljanja tradicionalnih metafizičnih filozofij in še mnogo bolj kot medij grupnih, strankarskih, razrednih, blokovskih ipd. ideologij in svetovnih nazorov in vladajočih političnih struktur. Vsemu temu rabijo tako imenovani »množični komunikacijski mediji«: od strokovne do ideološke literature, od časopisov in ilustriranih revij do radija in televizije. Vse našteto so danes mobilizirani agenti brezmejne univerzalne proizvodnje-menjave in s tem kljub vsej »skrbi za narodni jezik« izpodrivajo po svojem lastnem zgodovinskem bistvu faktičnost in etničnost jezika in tako razkrajajo bistveno mejo faktično človeške in domovinske identitete človeškega bitja.

Ne gre zdaj za to, da bi sprožili kako križarsko vojno proti vsemu omenjenemu. Vse našteto ima svoj čas. Gre za to, da uvidimo in zarišemo *bistvene razlike.* Gre za to, da diafori človeškosti v sodobno-prihodnjem epohnem prelomu pustimo spregovoriti, da bi se tako pokazalo, kaj je danes za človeka *bistveno* in kaj ni bistveno, temveč le bolj ali manj potrebno ali pa tudi nepotrebno. Namreč, za človeka v njegovi *faktičnosti,* in to pomeni obenem v njegovi državljanski nacionalnosti doslej prikriti, pridržani izvirni in prav zato obetajoči se pri-hodni *etničnosti,* ki nosi s seboj novo domovino in novo domovinsko identiteto. In če se s tega vidika glede na jezik vprašamo, kje ima svoje pravo izvirno mesto (topos) jezik v svoji faktičnosti in etničnosti, nam ostaneta *poezija in* (ne znanstveno in tudi ne metatafizično-filozofsko, temveč izvirno, etnični (pra-strukturi lastno) *mišljenje* kot edino mesto faktičnega jezika. Poezija in mišljenje sta izvirni govor faktičnega ljudstva. Izvirni ne v historičnem ali v etimološkem ali v narodnjaško-domačijskem smislu, temveč kot izvirajoči iz *faktičnega bivanja,* hrono-topično, etnično določenega. Poezija in mišljenje imata svoj praizvir v etnični strukturi in sta praizvir faktičnega etničnega jezika prav v njegovi nezvedljivi faktičnosti in etničnosti. Bivanje poezije in mišljenja je govor faktičnega ljudstva, ne pa le tega ali onega posameznika, saj pesnika in misleca brez ljudstva ni. Brez ljudstva niti govorečega človeka ni. Premalo je, če rečemo, da je človek družbeno bitje, ker s tem preskočimo njegovo faktičnost in/ali etničnost. Človeško bitje je najprej bitje ljudstva (te izvirne etničnosti) in šele na tej podlagi je lahko družbeno bitje.

Na drugem mestu bo mogoče in treba odgovarjati na vprašanja, kaj je tu pravzaprav poezija, kaj je mišljenje, kaj je etnična struktura itn. Ni se namreč treba slepiti, da že vemo, kaj so te na videz samoumevne reči, saj jih ne moremo sprejeti v njihovi dosedanji določenosti. Sedaj želim opozoriti na to, da le glede poezije in mišljenja lahko najdemo bistvene razločke in pokažemo na nezvedljivost faktičnega etničnega jezika *glede* na njegovo okupiranost, ko je le sredstvo v sklopu proizvodnje-menjave, kjer je plen bodisi kot predmet znanosti bodisi kot njihov medij. Samo iz poezije in mišljenja se pokažejo danes taki bistveni razločki, ne pa iz znanosti, ideologije, ponovitev tradicionalne metafizične filozofije ipd. In tudi ne gre samo za to, da zgolj najdemo in pokažemo te razločke med bistvenim in nebistvenim, temveč da, misleč to bistveno, vzpostavimo tudi drugačen odnos do lastnega, slovenskega jezika.

Pri Nemcih lahko zelo pogosto slišimo in beremo, kako da je njihov jezik zares filozofski jezik, kako omogoča preciznost in globino misli kot posebno nemško odliko, itn. Nemško je, da delaš kaj zaradi stvari same, kakor se je izrazil R. Wagner. In zaradi tega izročanja »stvari sami« da je lahko nastala velika nemška filozofija. Po Adornu je nemški jezik s filozofijo v »sorodstvu po izbiri« (Wahlverwandschaft). O tej filozofski lastnosti nemškega jezika pravi Adorno, da se »najbolj drastično izraža v skoraj prohibitorni težavi pri prevajanju najzahtevnejših filozofskih tekstov, kot so Heglova *Fenomenologija duha* ali *Znanost logike,* v drug jezik«. (Glej njegov sestavek: »Na vprašnje: kaj je nemško«, Kulturni radnik, Zagreb, br. 6, 1981.) Adorno misli, da je *v* njegovem, tj., nemškem jeziku, mogoče biti razumljiv tudi, ko precizno in brezkompromisno izrečeš *stvar.* O drugih jezikih izraža glede tega dvom, čeprav dopušča možnost, da je tako tudi v drugih jezikih. Seveda te filozofskosti nemškega jezika, te njegove zmožnosti za globino in izrekanje »stvari same«, niso omejevali le na filozofijo. Trdili so, da ima nemški jezik izjemno vlogo tudi na drugih področjih duhovne ustvarjalnosti.

Kako je glede tega s slovenskim jezikom? Da slovenščina čudovito poje v delih naše poezije — *nam* tega sedaj ni treba posebej dokazovati. Če se glede na prej rečeno ne oziramo na moderne znanosti, ostane odločilno vprašanje, kako se ujemata slovenščina in filozofsko mišljenje in z njim »globlja duhovnost«. Res je, da smo prevajalci filozofskih tekstov iz drugih jezikov v slovenščino pogosto ali kar redno tožili o težavah, ki smo jih pri tem imeli. Krivdo za to smo iskali bodisi v nerazvitosti slovenske filozofske terminologije bodisi v skromnosti slovenskega besedišča, v oteženem tvorjenju substantivov in sestavljenk ali kar v domnevi nefilozofskosti in zaostalosti slovenskega jezika. Prevodi zahtevnejših filozofskih tekstov, ki so kljub tem težavam ugledali svoj beli slovenski dan, so skoraj vsi bolj ali manj posilili slovenski jezik ali pa so delali silo filozofovi izvirni misli, če se niso izkazali kar v obojem. Vendar, če odmislimo možno nezadostno okretnost v rabi slovenščine pri samih prevajalcih in mediatorjih in če upoštevamo, da imajo pri prevanju filozofskih tekstov v lasten jezik tudi drugi narodi vsaj dokaj podobne težave, je izvir teh težav verjetno treba iskati v nečem globljem. Očitno je vsaka velika filozofska misel, kolikor zahtevnejša je, toliko bolj pristno notranje zavezana neizvedljivi faktičnosti in etničnosti jezika, v katerem je filozof mislil, čeprav je po svojih miselnih vsebinah ali po svoji »stvari sam« dozadevno bila in se tudi sama zastavljala kot univerzalna, tj., lastna človeku kot človeku. Odtod domneva, da je njen faktični etnični jezik zanjo, za njeno »stvar«, bolj ali manj naključen in je zato (mora biti!) brez nadaljnjega prevedljiva tudi v vse druge kulturne jezike. Ta »človek kot tak« je bil pri tem mišljen iz metafizične določenosti bistva človeka, ki je vedno v vsej dosedanji metafizični filozofiji preskakovalo ravno faktičnost in etničnost človeškega bitja.

Danes začenjamo spoznavati, da pri filozofskem mišljenju niti njegov izvirni faktični etnični jezik ni kaj naključnega za njegovo »stvar« niti ni ta stvar kar enaka pri vsakem izvirnem etnosu, ker tudi ni kakega nadkrajevnega in nadčasovnega človeka kot takega, saj je tak zmeraj le človek, oropan svoje časovno-krajevne, hrono-topične faktičnosti in etničnosti. Zato prej velja, da je zares izvirno filozofsko mišljenje ohranjeno kot izročilo v filozofskih tekstih, *pravilo-ma* in *načeloma* neprevedljivo v druge jezike in da dobesedni prenos filozofskega mi-

šljenja s takim prevajanjem filozofskih tekstov v drug jezik prej ubija kot pa pospešuje lastno izvirno mišljenje v tem jeziku. Morda bi v tem na videz zelo nedolžnem »kulturnem« dogajanju, namreč v takem »prevajanju«, lahko celo zagledali najbolj zagrnjeno, vendar zato ne najmanj pomembno potezo modernega mednarodnega »kulturnega« imperializma kot bistva epohno moderne resnice.* Seveda fungira ta »kultura« pri tem le kot poseben sektor brezmejne univerzalne družbenoekonomske strukture. Od takega, doslej zahtevanega dobesednega prevajanja filozofskih tekstov v drug (za nas naš slovenski) jezik, bi se bilo danes treba preusmeriti k izvirnemu lastnemu *pre-mišljenju* tiste edinstvene *zadeve,* ki pri-zadeva človeka tudi in najprej v njegovi hrono-topični faktičnosti in torej etničnosti. Preusmeriti se k *pre-mišljenju* te *zadeve* iz njene najpristnejše zavezanosti lastnemu faktičnemu, etničnemu jeziku in njegovim skritim možnostim. Opustiti pa bi najbrž bilo treba še vedno ponavljajoče se zahteve in poskuse požretja vse »svetovne kulture in duha« s prevedbo v naš jezik. Ne le zato, ker nam Slovencem to ne bo nikoli uspelo, temveč predvsem zato, ker ta zahteva izhaja iz nereflektirane in zato tudi nedistancirane ideologije modernega »kulturnega« imperiailzma in ker je prav to početje ubijajoči strup za izvirno mišljenje in za izvirno ustvarjalnost in tudi za faktični etnični jezik. Ne recite mi, da se tu brani ekstremna nacionalna zaprtost, izolacija in samozadostnost, zakaj ta ugovor imam za element ideologije prej omenjenega »kulturnega« imperializma. Da ne gre za to, bi pokazalo razvitje tistega, kar sem omenil kot *izvirno pre-mišljenje tiste zadeve, ki človeka pri-zadeva v njegovi hrono-topični faktičnosti in etničnosti* in je kot taka zadeva pristno zavezana njegovemu faktičnemu etničnemu jeziku. Razvitje bistva tega premišljenja ostaja odprta naloga. In tudi razvitje one *zadeve ostaja* epohna naloga, ki je vsekakor mnogo težja, mnogo bolj »nejasna« od doslej že utečenega in mnogo lagodnejšega »kulturno-sektorskega« pogona.

Če dopustimo možnost, da prej nakazane teze zadevajo nekaj bistvenega, potem se nam lahko tudi zbudi načelni pomislek o prej omenjeni izjemni filozofskosti nemškega jezika, o njegovi »Wahlverwandschaft« s filozofijo. Mar ni tedaj to v *temelju* skrita ideologija »kulturnega« imperializma, ki ji je nasedel celo tako kritično nastrojen duh, kot je Adorno? Nasedel zato, ker je — kljub svojemu »ukvarjanju« s Heideggerjevo mislijo — prezrl bistvena tla velike evropske filozofije in ker še vedno ni uvidel, da je njeno mišljenje človeka kot takega — ne glede na razlike med posameznimi filozofemi — le-tega vedno oropalo njegove neokrnljive hrono-topične faktičnosti in etničnosti. In zato je glede nemškega jezika in filozofije nasedel ideologiji nemštva, kakor jo je posebno povzdignil že Fichte. Nam Slovencem (oziroma sploh »Ne-nemcem«) pa tudi ni več treba nasedati negativni plati te iste ideologije, po kateri da je naš slovenski jezik sam po sebi nefilozofski, filozofsko nerazvit, nedorasel globini duha, podrejen itn. in da zato Slovenci v filozofiji in v duhovnih zadevah zaostajamo in smo »nerazviti« ipd. Ta negativna ideologija naše zaostalosti in nemoči na filozofskem (in morda še katerem) področju, ki je element ideologije »kulturno-sektorskega« imperializma, nas preneha moriti, če smo zmožni uvideti njene prej naznačene izvire in jih distancirati od sebe. Seveda se s tem naznanja epohni prelom našega bistvenega mišljenja, ki je mišljenje prej omenjene *zadeve* in naša naloga.

* O tem bistvenem imperializmu sem pisal v študiji *Lenjinova »filozofija« ili o imperializmu,* »Božidar Maslarič«, Osijek, 1980.

Če smem v zvezi z vsem rečenim omeniti svojo osebno izkušnjo, moram reči tole: ni res, da je slovenski faktični etnični jezik ovira za pristno izvirno filozofsko mišljenje. Nasprotno, v svojem prajedru in v svoji moderni razvojnosti hrani slovenski jezik neslutene in še ne izkušene možnosti izvirnega pristnega filozofskega mišljenja tiste svoje zadeve, ki se tiče človeka in ga pri-zadeva prav tudi v njegovi hrono-topični faktičnosti in etničnosti. To je široko polje, odprto na vse strani. Zato je zame kot Slovenca slovenski jezik najboljši, najpristnejši, najglobji, najlepši, z njim najbolje izrečem »stvar sámo« in mi je tudi najbolj razumljiv. Samo v njem lahko mislim zares izvirno. Če bi bil znanstvenik ali tehnik ali tehnolog ali moderni delavec in samo to, bi mi bilo v tej moji življenjski dejavnosti dokaj vseeno, ali sem v Sloveniji, v Nemčiji ali drugod. Morda bi v tej dejavnosti imel drugod celo več možnosti. Za to dejavnost je moja slovenskost bolj ali manj naključna ali celo ovirajoča. Popolnoma drugače je, če poskušam izvirno filozofsko misliti tiste zadeve, ki pri-zadevajo človeka tudi in najprej v njegovi nezvedljivi hrono-topično določeni faktičnosti in/ali etničnosti, ne pa samo v njegovi metafizični univerzalnosti, ki briše in potiska to faktičnost in/ali etničnost človeškega bitja. Popolnoma drugače je v mojem vsakdanjem bivanju (v družini, v družbah in zabavah itn.). V *tej* dejavnosti je izvirnost najtesnejše in neločljivo povezana z mojim faktičnim etničnim jezikom in njegovimi možnostmi. In če se mi kaka taka misel posreči, ugotavljam, da so z njo pri prevodu v tuji jezik podobne težave kakor pri prevajanju zahtevnih nemških filozofskih tekstov v naš jezik. Ampak do te lastne izvirnosti mišljenja in s tem tudi do drugačnega smisla poezije in vsega drugega nam pripomore radikalna distanca do dosedanje evropske metafizične filozofije in od nje vsiljevane zahteve po univerzalnosti svoje »stvari same«, ki prav s tem potiska in zabrisuje vsako hrono-topično faktičnost in etničnost človeškega bitja. Ta radikalna distanca ni niti prazna gesta zgolj zavračanja ali zaničevanja niti odmaknitev in zanemarjenje, temveč je uresničljiva le in šele v intenzivnem zbliževanju z veliko evropsko filozofijo. Mimo tega navideznega paradoksa danes ni mogoče.

Če imata slovenska poezija in mišljenje za nas Slovence tak pomen, kakor ga nakazuje dosedanji premislek, mar ni tedaj nova revija kot prostor tudi za tako poezijo in za tako mišljenje razširitev možnosti bivanja slovenstva? Brez dvoma je tako. Vendar naj bi nova revija oziroma njeni sodelavci bolj od ostalih skušali razviti tiste sedaj pri-hodne bistvene razločke in prelome in zadeve, ki se jih je mimogrede dotikal dosedanji premislek, nakazujoč tako del področja Slovenčevega ekstatičnega interesa (inter-esse). Samo tisto, kar se izkazuje iz takega ekstatičnega interesa, ni več služba, ampak sproščanje slovenskega bitja. Prva v tem sta poezija in mišljenje kot edino izvirno mesto faktičnega slovenskega jezika v našem času epohnega preloma.

(Bralcem predlagam, da o doslej napisanem še ne sprejmejo kake določne sodbe, ker bo v nadaljevanju govor še o narodu, o komunizmu kot gibanju odpravljanja obstoječega, o krščanstvu in še o drugih momentih žive slovenske kulture.)

Nadaljevanje prihodnjič